

Plicht te handelen bij vermoedens

Kindermishandeling signaleren

Vergeet niet om het kind wat extra aandacht te geven: daarmee kun je voor nu en later een groot verschil maken

Volgens de cijfers zit in elke schoolklas gemiddeld één kind dat te maken heeft met kindermishandeling. Als leerkracht kun je veel voor deze kinderen betekenen door ze te zien en te steunen. Daarnaast heb je volgens de wet de plicht om in actie te komen bij vermoedens.

TEKST **MARIKE VAN GEMERT EN PATRIES WORM**

Guusje is een rustige leerling. Haar schoolwerk gaat haar gemakkelijk af. Ze komt altijd net op het nippertje de klas in, nadat ze haar broertje Sem naar zijn klas heeft gebracht. Je collega vertelt regelmatig over het opvliegende gedrag van Sem. Guusjes moeder zie je bijna nooit. De laatste keer dat ze bij een oudergesprek kwam, rook ze naar alcohol. Guusje ziet er vaak vermoeid uit. Als je ernaar vraagt, zegt ze dat ze niet kon slapen doordat er veel herrie was bij de burens. Je maakt je zorgen en wilt Guusje graag helpen. Wat kun je het beste doen?

KINDERMISHANDELING IN NEDERLAND

Jaarlijks hebben naar schatting 90.000 tot 127.000 kinderen in Nederland te maken met kindermishandeling (Alink et al., 2018). Daaronder vallen emotionele en fysieke verwaarlozing, emotionele en fysieke mishandeling en seksueel misbruik. De gevolgen van kindermishandeling zijn groot en vaak levenslang. Deze kinderen hebben een fors verhoogde kans om tijdens hun jeugd of volwassenheid psychische en andere gezondheidsproblemen te ontwikkelen en komen vaker in aanraking met verslaving, criminaliteit en uitval van school en werk. (Ernstige) situaties van geweld en verwaarlozing worden vaak van generatie op generatie doorgegeven. Hoe eerder de

schadelijke situatie wordt doorbroken, hoe beter en hoe meer kans er is op herstel.

HOE HERKEN JE KINDERMISHANDELING?

Kindermishandeling is lang niet altijd gemakkelijk te herkennen. Door schaamte, schuld- en loyaliteitsgevoelens komen kinderen en ouders er meestal niet zelf mee naar buiten. En blauwe plekken, gedragsproblemen of een onverzorgd uiterlijk kunnen, naast op kindermishandeling, óók duiden op andere problemen. Toch helpt het om alert te zijn op (veranderingen in) gedrag, uiterlijk, schoolprestaties en gezinsomstandigheden, zodat je erop kunt doorvragen als je je zorgen maakt.

Aandachtsfunctionaris

Aandachtsfunctionaris is een breed gebruikte term, zowel binnen het onderwijs als daarbuiten. Binnen de school is dit meestal een intern begeleider of gedragsdeskundige die scholing heeft gevolgd over signaleren en bespreekbaar maken van kindermishandeling en de meldcode. Deze persoon kent ook de route binnen school (bijvoorbeeld wanneer je de directie erbij betreft).

De stappen van de meldcode

Stap 1: Signalen in kaart brengen

- Beschrijf objectieve signalen: wat zie, hoor, ruik je?
- Schrijf feiten, meningen en hypothesen apart van elkaar op.
- Beschrijf wat je hebt gedaan om signalen te verhelderen (of waarom je dat niet hebt gedaan).
- Vermeld de bron als de informatie van anderen afkomstig is.

Stap 2: Overleggen met een deskundige collega en/of Veilig Thuis

- Overleg met een deskundige collega, bijvoorbeeld de aandachtsfunctionaris.
- Vraag desgewenst Veilig Thuis om advies. Zij kunnen met je meedenken, ook zonder dat je (vooralsnog) een melding doet.
- Voor overleg met andere externe collega's dan Veilig Thuis moet je in principe toestemming hebben van de ouders.
- Leg vast op welke datum je met wie hebt overlegd en wat de reacties en adviezen waren.

Stap 3: Zorgen delen met de betrokkenen

- Benoem het doel van het gesprek.
- Bespreek signalen (feiten en waarnemingen) en deel je zorgen. Doe dit met beide gezaghebbende ouders en het liefst ook met het kind.
- Vraag om een reactie.
- Geef het vervolg aan: a) 'Je hebt me helemaal gerust-

gesteld' of: b) 'Ik blijf zorgen houden'. En maak afspraken over vervolg.

- Leg de reactie en de afspraken vast.

Stap 4: Wegen van de signalen

- Leg alle tot nu toe verkregen informatie bij elkaar en maak een inschatting van het risico op kindermishandeling en de aard en ernst ervan.
- Doe dit samen met een daartoe aangewezen persoon (bijvoorbeeld de aandachtsfunctionaris of gedragsdeskundige).
- Bij ook maar enige twijfel: vraag Veilig Thuis om advies.

Stap 5: Beslissen aan de hand van afwegingskader

- Op basis van de taxatie in stap 4 en aan de hand van het voor de beroepsgroep geldende afwegingskader neem je gezamenlijk (met de eigen organisatie en/of Veilig Thuis) twee besluiten:
 1. Is melden noodzakelijk?
 2. Is zelf passende en toereikende hulp bieden mogelijk?
- Wanneer volgens het afwegingskader melden noodzakelijk is (zoals bij acute onveiligheid, structurele onveiligheid of een spontane onthulling van het kind), wordt de tweede vraag over passende hulp en de voorwaarden waaraan die moet voldoen in samenspraak met Veilig Thuis beantwoord.
- Informeer de betrokkenen over je besluit.

GA HET GESPREK AAN

Juist omdat kindermishandeling vaak verborgen blijft en vaak al jaren speelt voordat er wordt ingegrepen, is het van belang om in een vroeg stadium in gesprek te gaan met kind en ouders. Je bent verplicht om daarbij de stappen van de meldcode te doorlopen (zie het kader 'De stappen van de meldcode'). Deze stappen helpen je om zorgvuldig te handelen en te komen tot een afgewogen besluit: moet ik een melding doen bij Veilig Thuis?

IN GESPREK MET ALLE PARTIJEN

Tijdens het doorlopen van de meldcode heb je idealiter met zowel ouders als kind(eren) gesprekken over wat er speelt. Realiseer je daarbij dat ouders hun kind bijna nooit met opzet mishandelen en kinderen zich loyaal voelen aan hun ouders. Probeer daarom naast kind en ouders te staan, met de intentie om hen

verder te helpen (Van Gemert, 2019; Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018). In de meeste gevallen is een gesprek gelukkig heel goed mogelijk. Is de situatie ingewikkeld en heb je behoefte aan advies, overleg dan met Veilig Thuis over hoe je het gesprek het beste kunt aanpakken.

HOE GA JE IN GESPREK?

In stap 1 van de meldcode ben je vooral bezig om signalen te verzamelen en te verhelderen. Bijvoorbeeld: 'Guusje, je ziet er moe uit. Hoe heb je vannacht geslapen?'

In stap 3 van de meldcode bespreek je (uitgebreider) de concrete zorgelijke signalen die je hebt gezien, wat ieders visie is op de situatie en wat er nodig is om ervoor te zorgen dat het beter gaat: 'Je vertelde me de vorige keer dat je 's nachts vaak wakker wordt van de ruzies tussen je moeder en haar vriend en dat je

Realiseer je dat je veel kunt betekenen voor het kind en zijn ouders als je je openstelt voor hun verhaal

moeder dan vaak veel gedronken heeft. Je zei dat je je dan vaak bang en verdrietig voelt. Ik maak me daar wel zorgen om. Wat zou jij nu het liefste willen?’

Of, in gesprek met de ouders: ‘Guusje heeft me verteld dat ze ‘s nachts vaak bang en verdrietig is als ze hoort dat jullie ruzie maken en er veel gedronken is. Aan Sem zien we dat hij prikkelbaar is en vaak ruziet met andere kinderen.

Wij maken ons daar zorgen om. Daarom wilde ik graag een afspraak met jullie maken, want ik ben benieuwd hoe jullie hier tegenaan kijken.’

In stap 5 van de meldcode vertel je wat je gaat doen: ‘We hebben elkaar al een paar keer gesproken over Guusje en Sem, omdat we zien dat het niet goed met ze gaat door hoe het thuis gaat. Jullie zeiden de vorige keer dat jullie daar zelf wel uitkomen en er geen hulp bij willen. Dat is nu drie maanden geleden. Op school zien we dat het nog niet beter gaat met Guusje en Sem. Wij gaan daarom Veilig Thuis vragen om met jullie in gesprek te gaan, om samen met jullie te bekijken wat er nodig is om ervoor te zorgen dat het beter gaat. Hoe vinden jullie dat?’

Over Veilig Thuis

Veilig Thuis is hét adres voor advies en meldingen over huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig Thuis probeert in alle gevallen om samen met het betrokken gezin en eventuele hulpverleners een plan te maken waarin veiligheid voor alle gezinsleden voorop staat. Veilig Thuis is iedere werkdag bereikbaar tijdens kantooruren, en bij spoed 24 uur per dag, op telefoonnummer 0800-2000. Meer informatie vind je op: www.veiligthuis.nl.

HELPEDE HAND AANREIKEN

Realiseer je dat je veel kunt betekenen voor het kind en zijn ouders als je je openstelt voor hun verhaal. Vaak lukt het om een helpende hand aan te reiken. Soms is het ingewikkelder. Gelukkig hoef je het dan niet in je eentje te doen. Zoek een deskundige collega op en schroom niet om te overleggen met Veilig Thuis. En vergeet niet om het kind intussen wat extra aandacht te geven: daarmee kun je voor nu en later een groot verschil maken.

De literatuurlijst is te vinden op: www.jsw.nl/artikelen

MARIKE VAN GEMERT

is trainer en oprichter van de Academie voor Praten met Kinderen (www.academiepratenmetkinderen.nl) en auteur van het *Praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling*

PATRIES WORM

is kinderarts/vertrouwensarts bij Veilig Thuis Gelderland-Zuid (www.veiligthuis.nl)

COLOFON

JSW Jeugd in School en Wereld
Onafhankelijk vakblad voor het basisonderwijs,
speciaal onderwijs en opleiding
Jaargang 104, nummer 2, 2019
ISSN 0165 - 6260
© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2019

Redactieadres

JSW
Postbus 400
3800 AK Amersfoort
[T] (033) 448 34 54
[E] jsw@thiememeulenhoff.nl
[I] www.jsw.nl

Persberichten naar jsw@thiememeulenhoff.nl

Hoofdredacteur Iris Nonkes-van den Berg

Bureau- en webredactie Twan Epe

Redactie Evelien Bakker, Michelle Clement, Pieter Gerrits (redactie-voorzitter), Rita Gudden, Koert Verdouw, Femke van der Wilt

Rubriekauteurs Marieke Baselmans, Menno Kolk, Bianca Pannekoek

Netwerkleiden Inouk Boerma, Ina Cijvat, Martine Gijzel, Dolf Janson, Jarise Kaskens, Karen van Kooten, Erno Mijland, Noëlle Pameijer, Martie de Pater, Marieke Peeters, Mark van der Pol, Ellen Rohaan, Harry Stokhof, Bronja Versteeg

Abonnementenadministratie

JSW Abonneeservice
Daalakkersweg 2-72
5641 JA Eindhoven
[T] (088) 226 66 92
[E] jsw@mijntijdschrift.com

Abonnementsprijzen

Jaarabonnement compleet: € 79,95
Studentenabonnement: € 39,95
Online abonnement: € 49,95
Los nummer: € 9,95

Combi-abonnement JSW en HJK: € 119,50

Alle prijzen zijn incl. BTW en porti binnen Nederland. Woont u in het buitenland? Neem dan contact op met abonnementenbeheer. Abonnementen kunnen op elk gewenst moment ingaan.

Opzeggingen uiterlijk 1 maand voor het aflopen van het abonnementsjaar. Bij niet tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch verlengd. Het abonnement dient schriftelijk opgezegd te worden bij de abonnementenadministratie (zie hierboven voor de contactgegevens).

Advertenties

OnderwijsMedia
sales@onderwijsmedia.nl
www.onderwijsmedia.nl
[T] 020-3308998

Ontwerp en lay-out FIZZ | Digital Agency - fizz.nl

Opmaak flowdesign.nl

Foto omslag Vincent van den Hoogen Fotografie

Druk Drukkerij Wilco

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (PRO), Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp (www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden. Voor meer informatie over het gebruik van muziek, film en het maken van kopieën in het onderwijs zie www.auteursrechtenonderwijs.nl.

**JE MAAKT
WAT MEE!**

Eén van de kinderen, een meisje, werd 4 jaar en mocht trakteren in de klas. Dat deed ze heel goed en ze droeg trots een bak met lekkere dingen. Toen ze klaar was en ik, de juf, de bak wegzette, zei ze: 'De bak moet weer mee naar huis, want die gebruiken we als overgeefbak.'

Joks van Veen

Ook een 'Je maakt wat mee!' insturen? Mail maximaal 150 woorden naar: jsw@thiememeulenhoff.nl

Los nummer
Voor jezelf of als cadeau!

Bestel een los nummer voor slechts € 9,95

Op zoek naar een cadeautje voor je collega?

Wie leest die leert!

Meer weten?
Ga naar www.jsw.nl of bel 088-2266692

Ontbreekt er een nummer van JSW in je collectie?

nr 7

special

JSW